

การดูแลรักษา งานจิตรกรรมเชิงอนุรักษ์

อ.เกษราภรณ์ สุพรรณฝ้าย

จิตรกรรม เป็นงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการ วาด ระบายสีและการจัดองค์ประกอบความงามอื่น ๆ เพื่อให้เกิดภาพ ๒ มิติ ไม่มีความลึกหรือหนา จิตรกรรมเป็นแขนงหนึ่งของทัศนศิลป์ ผู้ทำงาน จิตรกรรม มักเรียกว่า จิตรกร

จอห์น แคนาเดย์ (John Canaday) ได้ให้ความหมายของจิตรกรรมไว้ว่า จิตรกรรม คือ การ ระบายชั้นของสีลงบนพื้นระนาบรองรับ เป็นการจรรวมกันของรูปทรงและสีที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการ ของศิลปินแต่ละคนในการเขียนภาพนั้น พจนานุกรม ศัพท์ อธิบายว่า เป็นการสร้างงานทัศนศิลป์บนพื้น ระนาบรองรับ ด้วยการ ลาก ป้าย ชีต ชูต วัสดุ จิตรกรรมลงบนพื้นระนาบรองรับ

ภาพจิตรกรรมที่เก่าแก่ที่สุด เป็นที่รู้จักอยู่ที่ถ้ำ Chauvet ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งนักประวัติศาสตร์ บางคนอ้างว่ามีอายุราว ๓๒,๐๐๐ ปี เป็นภาพที่ สลักและระบายสีด้วยโคลนแดงและสีย้อมคำ แสดงรูป ม้า แรด สิงโต ควายแมนมอธ หรือมนุษย์ ซึ่งมักจะ กำถ้ำล่าสัตว์

จำแนกได้ตามลักษณะผลงานที่สิ้นสุด และวัสดุ อุปกรณ์การสร้างสรรคเป็น ๒ ประเภท คือ ภาพ วาดและภาพเขียน

จิตรกรรมภาพวาด (Drawing) จิตรกรรมภาพ วาด เรียกเป็นศัพท์ทัศนศิลป์ภาษาไทยได้หลายคำ คือ ภาพวาดเขียน ภาพวาดเส้น หรือบางท่านอาจเรียก ด้วยคำทับศัพท์ว่า ดรออิง ก็มี ปัจจุบันได้มีการนำ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเขียนภาพและวาด ภาพที่ก้าวหน้าและทันสมัยมากมาใช้ ผู้เขียนภาพจึง

อาจใช้ อุปกรณ์ต่างๆ มาใช้ในการเขียนภาพ ภาพ วาดในสื่อสิ่งพิมพ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ประเภท คือ ภาพวาดลายเส้น และการ์ตูน

จิตรกรรมภาพเขียน (Painting) ภาพเขียน เป็นการสร้างงาน ๒ มิติบนพื้นระนาบด้วยสีหลายสี ซึ่งมักจะต้องมีสื่อตัวกลางระหว่างวัสดุกับอุปกรณ์ที่ใช้ เขียนอีก ซึ่งกลวิธีเขียนที่สำคัญ คือ การเขียนภาพ สีน้ำ (Colour Painting) การเขียนภาพสีน้ำมัน (Oil Painting) การเขียนภาพสีอะคริลิก (Acrylic Painting) การเขียนจิตรกรรมฝาผนัง (Fresco Painting) และจิตรกรรมแผง (Panel Painting)

“จิตรกรรม หรือ ภาพเขียน” เป็นผลงานศิลปะ ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้จินตนาการและ แรงบันดาลใจของจิตรกรผ่านสื่อเทคนิคต่าง ๆ ทาง ศิลปะ ลงบนผืนผ้าใบ เช่น ภาพความเป็นอยู่ของ สังคม การแต่งกาย ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี เป็นต้น งานจิตรกรรมเหล่านี้ จึงเป็นแหล่งเรียนรู้อีก ประเภทหนึ่งสำหรับการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะในแต่ละยุคสมัย การวิวัฒนาการของศิลปะใน สมัยหรือยุคต่าง ๆ รวมทั้งการวิวัฒนาการในการใช้ วัสดุเพื่อสร้างสรรค์งานจิตรกรรมในเชิงลึกนั้น ได้มี การนำหลักการทางวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาสนับสนุนข้อมูลให้เป็นที่เชื่อถือมากยิ่งขึ้น

จิตรกรรมไทยหรือจิตรกรรมไทยประเพณีใน ประเทศไทยที่เป็นที่รู้จักและมีฝีมือยอดเยี่ยมจะเป็น จิตรกรรมสีฝุ่นบนแผ่นผ้าใบ บนแผ่นกระดาษ หรือบน แผ่นไม้ การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมเช่นนี้มีมาตั้งแต่ สมัยอยุธยา และได้มีวิวัฒนาการในการสร้างสรรค์

งานเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนจิตรกรรมสีน้ำมัน ฟังจะปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์เพราะได้รับอิทธิพลของชาวตะวันตก

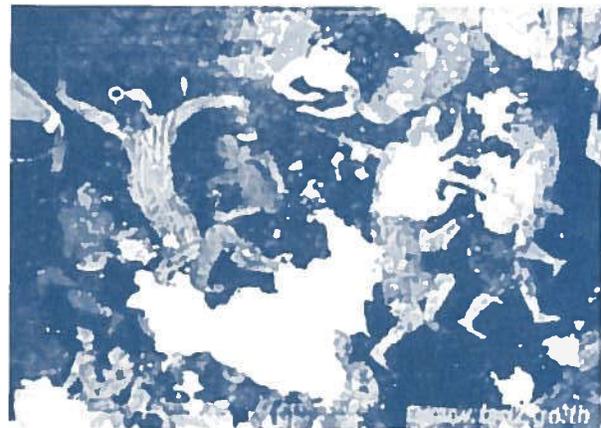
ภาพที่ ๑ ภาพท้าวผาดูราชศักดิ์สิ้นความจากพระระเบียงวัดพระแก้ว เขียนโดย..นายบุญยัง แสนสมรส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ซ่อมเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๗

ลักษณะของผลงานจิตรกรรมหรือภาพเขียน

๑. จิตรกรรมที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังที่พบอยู่ตามโบสถ์หรือวิหารในวัดต่าง ๆ จิตรกรรมเหล่านี้มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ช่างเขียนมีฝีมือยอดเยี่ยมเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย เทคนิค วิธีการ และวัสดุที่นำมาใช้ ขึ้นอยู่กับช่างเขียนแต่ละคนหรือแต่ละสกุลช่าง

๒. จิตรกรรมที่เคลื่อนที่ได้ พบในประเทศไทย โดยทั่วไปจะเขียนบนผ้าใบ บนกระดาษ บนไม้ บนกระเบื้อง หรือบนแผ่นโลหะ เช่น เรื่องราวของงานบุญในประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น เรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหรืออื่นๆ เป็นต้น จิตรกรรมประเภทนี้สามารถแบ่งตามเทคนิคที่ใช้ดังที่กล่าวต่อไป

๒.๑ จิตรกรรมสีฝุ่น (Tempera Painting) มีลักษณะเป็นผงคลึงเคลือบด้วยแว็กซ์ เวลาใช้ต้องผสมกาว เป็นสีที่บดแสง เมื่อระบายแล้วสีจะไม่ลบเลือนมาก นิยมเขียนบนผืนผนังปูน เรียกว่า จิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเขียนได้ ๒ แบบคือ แบบปูนเปียก

ภาพที่ ๒ จิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดประตูลำธาร จังหวัดสุพรรณบุรี เขียนภาพด้วยสีฝุ่นทาสีบนผืนปูน เรื่องอดีตพุทธและพุทธประวัติตอนสำคัญ โดยแทรกเรื่องราววิถีชีวิตของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ในสมัยนั้นด้วย เช่น ภาพชาวกระเที๋ยง ชาวจีนและชาวดาว เชื่อกันว่าเป็นฝีมือช่างหลวง ในสมัยรัชกาลที่ ๓ คือ ครูอิม มีนายคำและนายเทศ ช่างเขียนจิตรกรรมวัดหน่อพุทธางกูรร่วมเขียนด้วย

● ภาพที่ ๓ จิตรกรรมในอุโบสถวัดหนองพุทธรังษี จังหวัดสุพรรณบุรี เขียนด้วยสีฝุ่นบนผนังปูน เป็นเรื่องทศชาติชาดก พระพุทธประวัติ พระธาตุจุฬามณี และภาพเทพชุมนุม โดยสอดแทรกภาพวิถีชีวิตของจิตรกรรมฝาผนัง เขียนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ช่วงรัชกาลที่ ๓ ผู้เขียนคือนายคำ ข่าง หลวงที่ถูกกวาดต้อนมาในสมัยกบฏเจ้าอนุวงศ์ โดยมีนายเทศ ถูกเขยเป็นผู้ช่วย

ภาพที่ ๔ จิตรกรรมไทยประยุกต์ เขียนด้วยสีน้ำ

(Fresco) คือเขียนขณะที่ผนังปูนยังหมาด เพื่อให้สีแทรกเข้าไปในเนื้อปูน เมื่อแห้งสีจะเป็นเนื้อเดียวกับผนัง และแบบปูนแห้ง (Secco) เป็นการเขียนในขณะที่พื้นปูนแห้งสนิท ส่วนใหญ่จะเห็นได้จาก จิตรกรรมฝาผนังของไทย

๒.๒ จิตรกรรมสีน้ำ (Water colour Painting) จิตรกรรมสีน้ำ (Watercolour painting) เป็นวิธีการเขียนภาพวิธีหนึ่งที่ใช้สีน้ำเป็นอุปกรณ์การเขียนหรือมีผลเหมือนภาพที่เขียนด้วยสีน้ำที่เขียนด้วยสี ที่ทำด้วยสารสี (pigments) ละลายในของเหลวในภาชนะ สิ่งที่ใช้เขียนส่วนใหญ่จะเป็นกระดาษ แต่ก็อาจจะเป็นวัสดุอื่นเช่น กระดาษพาไพร์ส กระดาษที่ทำจากเปลือกไม้ พลาสติก กระดาษหนังสัตว์ (Vellum) หรือหนังสัตว์ ผ้า ไม้ และผ้าใบ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จิตรกรรมสีน้ำเขียนด้วยหมึกที่เรียกว่า จิตรกรรมแปรง (Brush painting) หรือจิตรกรรมม้วน (scroll painting) จิตรกรรมสีน้ำเป็นวิธีการเขียนจิตรกรรมที่นิยมกันมากที่สุดในจิตรกรรมจีน, จิตรกรรมเกาหลี หรือจิตรกรรมญี่ปุ่น ที่มีกจะเป็นสีเดียวที่เป็นสีดำหรือน้ำตาล

๒.๓ จิตรกรรมสีน้ำมัน (Oil Painting) หรือ ภาพเขียนสีน้ำมัน (Oil painting) คือการเขียนภาพโดยใช้สีฝุ่นที่ผสมกับน้ำมันแห้ง (drying oil) โดยเฉพาะในตอนต้นของยุโรปสมัยใหม่, น้ำมันลินซีด (linseed oil) ตามปกติจะค้มน้ำมันเช่นลินซีดกับยางสนหรือ ยางสนหอม (frankincense) ส่วนผสมนี้เรียกว่า “น้ำมันเคลือบ” (varnish) ซึ่งเป็นสิ่งที่

ทำให้ภาพเขียนมีความหนาและเป็นเงาน้ำมันอื่นที่ใช้ก็มี น้ำมันเมล็ดฝิ่น, น้ำมันวอลนัท, และน้ำมันคอกคำฝอย น้ำมันแต่ละอย่างมีคุณภาพต่างๆ กัน เช่น อาจจะทำให้สีเหลืองน้อยลง หรือใช้เวลาแห้งไม่เท่ากัน บางครั้งก็ จะเห็นความแตกต่างจากเงาของภาพเขียนแล้วแต่ชนิดของน้ำมัน จิตรกรจะใช้สีน้ำมันหลายชนิดในภาพเขียนเดียวกันเพื่อให้ได้ลักษณะของภาพเขียนออก

มาตามที่ต้องการ การแสดงออกของสีก็จะต่างกันตามแต่วัสดุที่ใช้เขียน

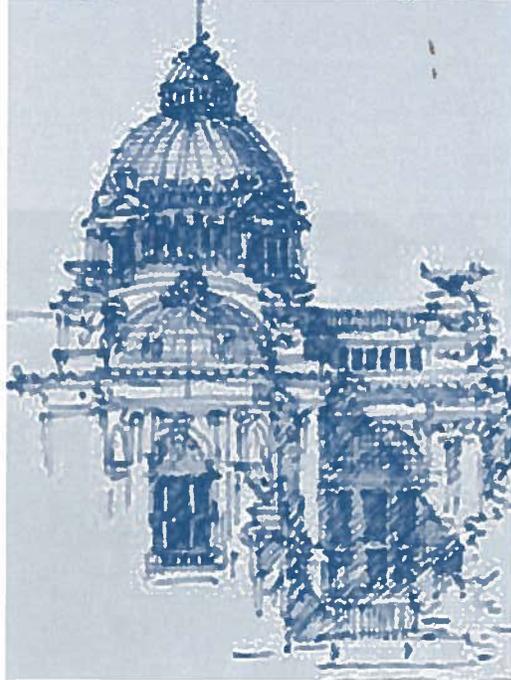
๒.๔ จิตรกรรมภาพวาดลายเส้น (Drawing) ภาพลายเส้นเป็นงานศิลปะสาขาจิตรกรรมประเภทหนึ่ง ความสำคัญของภาพลายเส้นคือ เป็นเบื้องต้นของการวาดภาพ ผลงานจิตรกรรมหรืองานศิลปะจะงดงามมีคุณค่าเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะและเทคนิคในการวาดภาพลายเส้นของศิลปินนั้น ๆ ภาพลายเส้นในงานศิลปกรรมสาขาต่างๆ จะมีลักษณะพิเศษเฉพาะทางแตกต่างกันเช่นสาขาจิตรกรรมสถาปัตยกรรม งานกราฟิก เป็นต้น ภาพลายเส้นอาจเป็นผลงานที่เสร็จในกระบวนการเดียว เพียงสร้างคุณค่าที่รูปร่างสัดส่วนของภาพ ความงดงามของเส้น การวาดด้วยความรวดเร็วถูกต้องและแม่นยำ ก็ได้ผลงาน หรือเป็นขั้นตอนแรกของการสร้างงานศิลปะ เช่น ต้องนำไประบายสี หรือใช้สื่อผสมอื่น ๆ อีก

โครงสร้างของผลงานจิตรกรรมหรือภาพเขียน

๑. ชั้นรองรับภาพ (support) หมายถึง วัสดุที่จะเขียนภาพ ที่อาจจะเป็นผ้า กระดาษ ไม้ หรือวัสดุอื่น ๆ

๒. ชั้นรองพื้น (ground layer) หมายถึง ชั้นที่เตรียมหรือชั้นที่ใช้สำหรับรองรับภาพว่า จะใช้วัสดุที่เป็นผ้า กระดาษหรือไม้ ให้มีผิวหน้าที่เรียบเหมาะที่จะเขียนสี หากไม่มีชั้นนี้สีที่เขียนลงไปจะซึมลงไปเนื้อของวัสดุทำให้ภาพไม่ชัดเจนหรือภาพไม่คม ไม่คงทน ฯลฯ วัสดุที่ปรับผิวให้เรียบนี้จะเป็นดินสอพองผสมกับกาว เช่น กาวหนังสัตว์ก็ได้ แต่ที่นิยมที่สุดคือกาวที่ทำจากเมล็ดมะขาม เมื่อทาลงบนผืนผ้า กระดาษหรือไม้ ปล่อยให้แห้ง ขัดให้เรียบ ก็จะได้วัสดุที่จะใช้เขียนภาพต่อไป

๓. ชั้นสี (paint layer) ได้แก่ รงค์วัตถุ (pigment) ผสมกับกาวหรือน้ำยาที่ทำหน้าที่ให้เม็ดสีติดกันที่เรียกว่า binding medium และเมื่อเขียนบนชั้นรองภาพที่เตรียมไว้เรียบร้อยแล้วก็จะติดทน รงค์วัตถุ ที่ใช้กันมาก เป็นประเภทที่มีแร่ธาตุที่ได้จาก

•ภาพที่ ๒ ภาพลายเส้น วัดโสธรวราราม ฉะเชิงเทราและพระที่นั่งอนันตสมาคมพระราชวังดุสิต วาดด้วยปากกาหมึกซึมปากคัตบนกระดาษวาดเขียนสีขาวเนื้อเรียบ โดยจิตรกร รศ.ธีรศักดิ์ วงศ์คำแน่น

ภาพที่ ๕ จิตรกรรมบนแผ่นไม้พระบรมราชานุสรณ์คอนเจ็คย์ จังหวัดสุพรรณบุรี เขียนด้วยสีน้ำมันบนแผ่นไม้ เป็นเรื่องราวพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยมีมือช่างหลวงสมัยรัตนโกสินทร์

ธรรมชาติ เช่น สีแดงที่ได้จากดินแดง (ออกไซด์ของเหล็ก) สีเขียวได้จากแร่ทองแดงคือมาลาโคต์ หรืออาจจะได้จากสารสกัดจาก ไบคราม สีขาวได้จากแร่สังกะสีคือซิงค์ไวท์ (ZnO) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอีกมากมาย กล่าวโดยย่อได้ว่าสีที่จะนำมาใช้มาจากสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิต คือแร่ธาตุต่าง ๆ หรือมาจากสิ่งที่มีชีวิตก็ได้ น้ำยาสมสี (binding medium) มีทั้งละลายน้ำได้ เช่น กาวกระถิน กาวยางไม้ กาวยางมะขวิด กาวยางมะเดื่อ และน้ำยาสมสีที่ไม่ละลายน้ำ ได้แก่ น้ำมันสน น้ำมันชักแห้ง drying oil เป็นต้น

จากการใช้น้ำยาสมสีสามารถบอกได้ว่าจิตรกรรมนั้นอยู่ในประเภทไหน เช่น ถ้าน้ำยาสมสีเป็นประเภทที่ละลายน้ำได้ เรียกว่า จิตรกรรมสีฝุ่น ถ้าน้ำยาสมสีเป็นประเภทน้ำมัน จิตรกรรมนั้นก็จักอยู่ในประเภทจิตรกรรมสีน้ำมัน ส่วนจิตรกรรมสีน้ำมันสามารถเข้าใจได้ว่าใช้น้ำในการละลายสีก่อนเขียนภาพ และจิตรกรรมภาพวาดลายเส้นจะใช้ดินสอดำ วาดลายเส้น หรือปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้ดินสอสีปากกา หมึกแห้งสี ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมภาพวาดลายเส้นได้

๔. ชั้นวานิช (varnish layer) ชั้นวานิชเป็นชั้นตอนสุดท้ายในการสร้างสรรค์งาน เปรียบเสมือนชั้นเคลือบผิวของภาพเขียนสีน้ำมัน ทำหน้าที่ป้องกันมิให้ผิวภาพเกิดการชำรุดเสียหาย ป้องกันฝุ่นละอองของ

การเขียนภาพจิตรกรรมสีน้ำมันเท่านั้น ส่วนภาพเขียนสีฝุ่น ภาพเขียนสีน้ำและภาพวาดลายเส้นจะไม่มีชั้นวานิช

การชำรุดเสื่อมสภาพของจิตรกรรม

จากองค์ประกอบของการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมประเภทต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าผลงานจิตรกรรมมีองค์ประกอบที่มีทั้งส่วนที่เป็นอินทรีย์วัตถุที่ได้มาจากสิ่งมีชีวิต และส่วนที่เป็นอนินทรีย์วัตถุที่ได้มาจากสิ่งไม่มีชีวิต วัสดุทั้งสองประเภทมีคุณสมบัติทางเคมีต่างกัน มีความไวต่อสิ่งแวดล้อมต่างกันอย่างนี้นับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากแมลงและจุลินทรีย์ที่แตกต่างกันไป และการชำรุดเสื่อมสภาพก็อาจเกิดขึ้นได้กับวัสดุทั้งสองประเภทพร้อมๆ กันก็ได้แล้วแต่กรณี

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการชำรุดเสื่อมสภาพต่อผลงานจิตรกรรม คือสภาพภูมิอากาศ และสภาวะแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น ความชื้น แสงสว่าง ความร้อนและมลภาวะของอากาศที่เป็นพิษ

ความชื้น

ในสภาวะแวดล้อมที่มีความชื้นสัมพัทธ์สูง (สูงกว่า ๗๐ %) หรือมีความชื้นสัมพัทธ์ต่ำ (ต่ำกว่า ๔๐%) จะมีผลกระทบต่อจิตรกรรมทุกชนิดในการที่จะทำให้เกิดการชำรุด กล่าวคือในกรณีที่มีความชื้นสูง ชื้นรองรับภาพเป็นไม้ กระดาษ ฝ้าย หรือวัสดุอื่นที่มีองค์ประกอบด้วยเส้นใยหรือเซลลูโลสจะเกิดการสะสมความชื้นและขยายตัว ขณะเดียวกันชั้นสีที่มีองค์ประกอบของกาวที่ละลายน้ำได้โดยเฉพาะจิตรกรรมสีฝุ่น กาวจะเกิดการพองตัวหรือขยายทำให้เม็ดสีแยกจากกัน แต่การขยายตัวของวัสดุที่เป็นชั้นรองรับภาพกับวัสดุในชั้นสี จะมีการขยายตัวไม่เท่ากัน ส่งผลให้ชั้นสีแยกจากชั้นรองรับภาพและสีแตกร่วงเป็นผงหลุดออกในกรณีที่มีความชื้นสัมพัทธ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การชำรุดของชั้นสีจะมีมากขึ้นเมื่อมีความชื้นเข้ามาเกี่ยวข้อง

อีกประการหนึ่งถ้าผลงานจิตรกรรมอยู่ในที่มีความชื้นสูงมาก ๆ จะทำให้เกิดเชื้อราหรือจุลินทรีย์

อื่น ๆ ได้ เพราะองค์ประกอบที่ใช้ในการสร้างผลงานจิตรกรรมเป็นอาหารที่ดีของเชื้อรา จิตรกรรมสีฝุ่นเมื่อมีราเกิดขึ้นจะทำให้เกิดความสกปรกบนผิวภาพ หากเกิดขึ้นเป็นระยะเวลานานเชื้อราที่จะฝังลึกลงไปชั้นสี ยากจะต่อการกำจัดออก

แสงสว่าง

แสงสว่างและความร้อนมักจะมาควบคู่กันเสมอ ไม่ว่าจะเป็นแสงจากดวงอาทิตย์หรือแสงจากไฟฟ้าชนิดต่างๆ จะมีปริมาณรังสีอัลตราไวโอเล็ต รังสีอินฟราเรดในปริมาณที่ต่างกัน รังสีเป็นอันตรายต่อผลงานจิตรกรรมมากที่สุดคือทำให้สีซีดลง ความร้อนทำให้ชั้นสีแตกสลายหลุดในที่สุด อีกประการหนึ่งรังสีอัลตราไวโอเล็ตจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของเนื้อวัสดุประเภทเส้นใย เกิดผุพังและเปลี่ยนแปลงไปในที่สุดจะมีผลกระทบต่อชั้นสี เกิดการชำรุดได้

มลภาวะที่เป็นพิษ

สภาพแวดล้อมที่มีมลพิษของอากาศ เช่น ฝุ่นละออง คาร์บอน คาร์บอนเทียโน หรือแก๊สพิษต่าง ๆ จะทำให้เกิดความสกปรกบนผิวภาพได้

แมลง

ปัญหาเรื่องแมลงเกิดขึ้นได้หากเก็บรักษาไม่ดี เนื่องจากผลงานจิตรกรรมมีองค์ประกอบที่เป็นอินทรีย์วัตถุ เช่น กาวยางไม้ กาวกระดิว หรือกาวอื่นๆ ที่มีคุณสมบัติละลายน้ำได้ เช่น จิตรกรรมสีฝุ่น ชั้นรองรับภาพที่เป็นผ้า กระดาษ ไม้ หรือใบลาน ล้วนเป็นอาหารที่ดีของแมลงต่าง ๆ

จุลินทรีย์

จุลินทรีย์จะทำให้เกิดเชื้อราเมื่อมีความชื้นสัมพัทธ์สูงมากกว่า ๗๕ % และเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีผลเสียต่อผลงานจิตรกรรม

ข้อแนะนำในการจัดแสดง

๑. ควรจัดแสดงผลงานจิตรกรรมในที่ที่มีสภาวะแวดล้อมเหมาะสม โดยการควบคุมความชื้นสัมพัทธ์

ให้อยู่ระหว่าง ๕๐-๖๕ % และอุณหภูมิระหว่าง ๑๘-๒๒ องศาเซลเซียส

๒. ห้องจัดแสดงต้องมีแสงน้อยที่สุดเท่าที่จะมองเห็นผลงานจิตรกรรมได้ หลีกเลี่ยงการใช้ไฟส่องตรงที่ผลงานจิตรกรรม แสงสว่างมากเกินไปและรังสีอัลตราไวโอเล็ตทำให้เกิดการชำรุดของผลงานจิตรกรรมได้

๓. กรณีที่มีแสงสว่างมากเกินไป ปริมาณความเข้มของแสงมากไม่เหมาะต่อการจัดแสดงผลงานจิตรกรรม สามารถลดปริมาณความเข้มของแสงลงได้โดยการติดผ้าม่านหรือมู่ลี่ ตรงหน้าต่าง ประตู กรณีที่แสงมีปริมาณของรังสีอัลตราไวโอเล็ตมากสามารถลดได้โดยการใช้แผ่นกรองแสงอัลตราไวโอเล็ต หรือเลือกใช้หลอดไฟที่เหมาะสม การที่จะช่วยให้ผลงานจิตรกรรมได้รับแสงปริมาณน้อยที่สุด ควรลดระยะเวลาการได้รับแสงเท่าที่จำเป็น

๔. การแขวนกรอบภาพบนผนังไม่ควรให้ติดผนังโดยตรง ควรมีวัสดุที่เป็นกลางรองรับกรอบภาพด้านล่าง ส่วนบนของกรอบภาพให้ห่างจากผนังเล็กน้อย ทั้งนี้เพื่อป้องกันความชื้นจากผนังซึมเข้ามายังผลงานจิตรกรรมได้

๕. ผลงานจิตรกรรมที่จำเป็นต้องใส่กรอบและปิดด้วยกระจก ควรหลีกเลี่ยงปัญหาที่กระจกจะติดกับผิวภาพของผลงานจิตรกรรมในระยะเวลานาน จะทำให้เกิดการชำรุดกับผิวภาพและชั้นสี ควรหาวัสดุที่แข็งแรง เช่น ไม้หรือกระดาษแข็ง รองตรงมุมกรอบทั้งสี่มุมระหว่างภาพกับกระจก

๖. หมั่นตรวจตรา รักษาความสะอาดห้องจัดแสดงเสมอ หากมีปัญหาเกิดขึ้นจะแก้ไขได้ทันที่

การเก็บรักษา

๑. ควรเก็บผลงานจิตรกรรมในห้องที่มีสภาวะแวดล้อมเหมาะสม มีความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ ๕๐-๖๕ % และอุณหภูมิประมาณ ๑๘-๒๒ องศาเซลเซียส

๒. ควรหลีกเลี่ยงการเก็บไว้ในที่มีความชื้นสูง อาจทำให้เกิดปัญหาเชื้อราขึ้นได้

๓. ควรหลีกเลี่ยงการเก็บไว้ในที่มีอากาศอับชื้น

อาจทำให้เกิดเชื้อราและหากมีแมลงจะสามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว พยายามให้อากาศมีการถ่ายเทได้สะดวกเพื่อลดปัญหาอากาศอับชื้นในกรณีที่ไม่มีเครื่องปรับอากาศ

๔. ควรหลีกเลี่ยงอย่าให้ถูกแสงมากเกินไปจนเกินไป หากห้องเก็บผลงานจิตรกรรมเป็นห้องที่มีหน้าต่างและประตูที่ทำด้วยกระจกต้องป้องกันมิให้แสงสว่างมากเกินไป ด้วยการติดม่านหรือวัสดุกรองแสงอัลตราไวโอเล็ต เพื่อป้องกันการชำรุดและเสื่อมสภาพจากแสงสว่าง

๕. การเก็บรักษาผลงานจิตรกรรมที่มีขนาดใหญ่ ควรเก็บโดยการแขวนไว้บนผนังที่มีรางเลื่อนได้ เมื่อต้องการดูหรือเก็บก็เลื่อนรางออกมา ทำให้สะดวกและเรียบร้อยในการเก็บรักษาและเป็นวิธีการที่ดีที่สุด

๖. ผลงานจิตรกรรมที่ไม่ได้ใส่กรอบที่มีกระจกควรป้องกันความสกปรกที่อาจเกิดขึ้นจากฝุ่นละออง โดยการใช้ผ้าบางปิดด้านหน้าภาพไว้และอย่าให้ผ้าสัมผัสผิวภาพ

๗. อย่าเก็บผลงานจิตรกรรมโดยวางซ้อนกันเป็นอันขาด

๘. ผลงานจิตรกรรมขนาดเล็ก ควรเก็บในกล่องกระดาษหรือดินชั๊ก ระหว่างภาพควรใช้กระดาษบางที่ปราศจากกรดวางชั้น ไม่ควรเก็บม้วนภาพโดยเฉพาะผลงานจิตรกรรมสีน้ำมัน

๙. การหยิบยกเคลื่อนย้าย ห้ามสัมผัสผิวภาพโดยตรงจะทำให้เกิดรอยเป็นรอยได้

๑๐. การจับถือภาพให้หันหน้าภาพออกนอกตัว เพื่อไม่ให้เกิดการเสียดสีที่ผิวภาพ

๑๑. การเคลื่อนย้ายภาพควรทำที่สภาพ โดยใช้มือทั้งสองข้างในการยกและเคลื่อนย้าย

๑๒. ห้องเก็บภาพต้องตรวจสอบเรื่องปัญหาน้ำฝนรั่ว ฝนสาด น้ำนองที่พื้นในฤดูฝนเพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะตามมา

๑๓. ควรมีระบบป้องกันภัยต่างๆ โดยเฉพาะ อัคคีภัย อุทกภัย

๑๔. ควรดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ หากมีปัญหาเกิดขึ้นจะสามารถแก้ไขได้ทันเวลาที่

๑๕. ในกรณีที่ผลงานจิตรกรรมเกิดปัญหาชำรุดหรือเสื่อมสภาพที่รุนแรง อย่าแก้ปัญหาด้วยตัวเอง เพราะยิ่งจะทำให้เกิดการชำรุดมากขึ้น แนะนำให้ปรึกษานักอนุรักษ์ที่มีความรู้

การเก็บรักษาผลงานจิตรกรรมที่ดี ถูกวิธี และเหมาะสม รวมทั้งการควบคุมอุณหภูมิสภาพแวดล้อมในการเก็บรักษาให้เหมาะสม เพื่อการป้องกันมิให้เกิดการชำรุดหรือเสื่อมสภาพขึ้นกับผลงานจิตรกรรม •